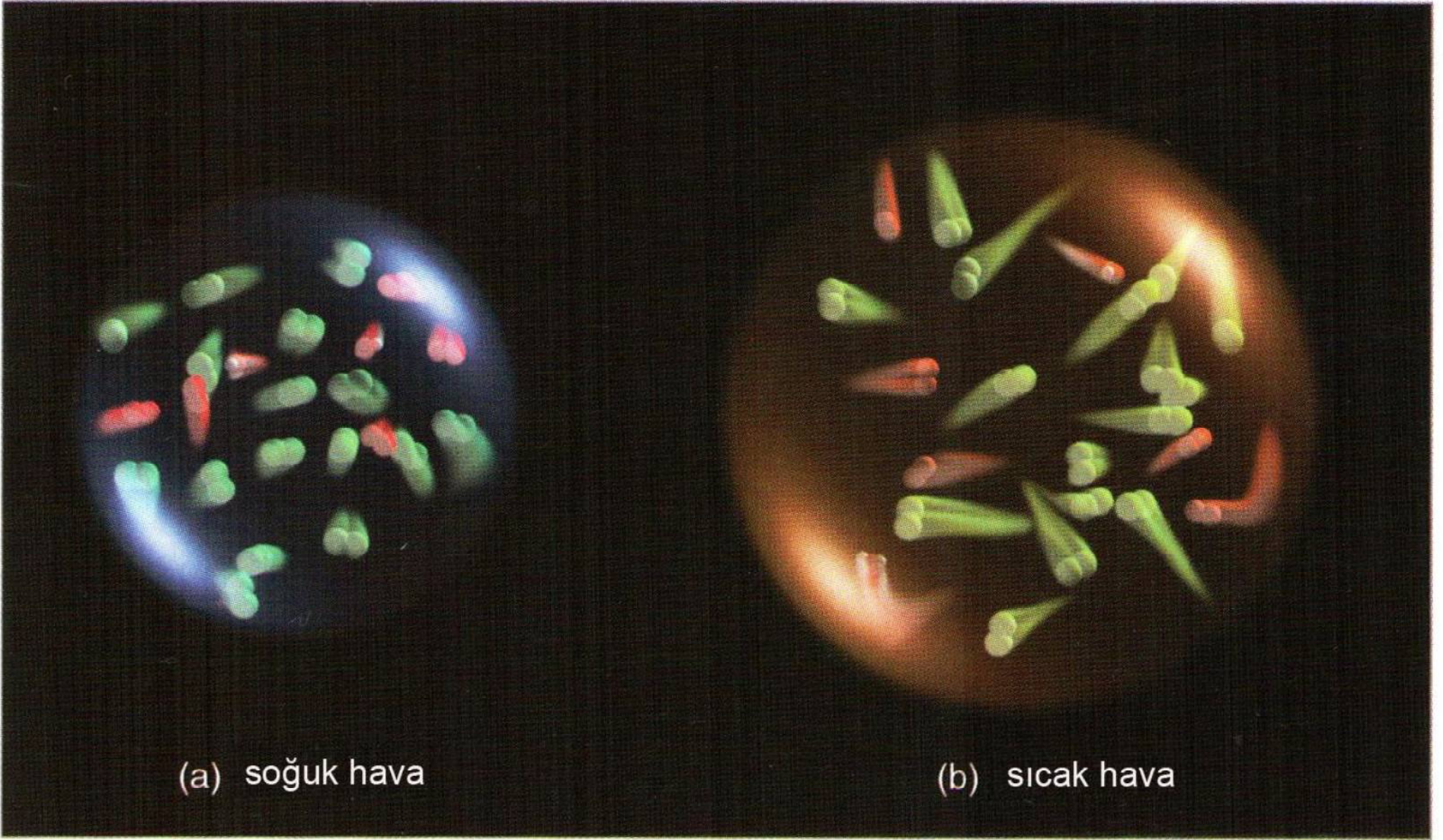

ENERJİ: YERYÜZÜ VE ATMOSFERİN ISINMASI

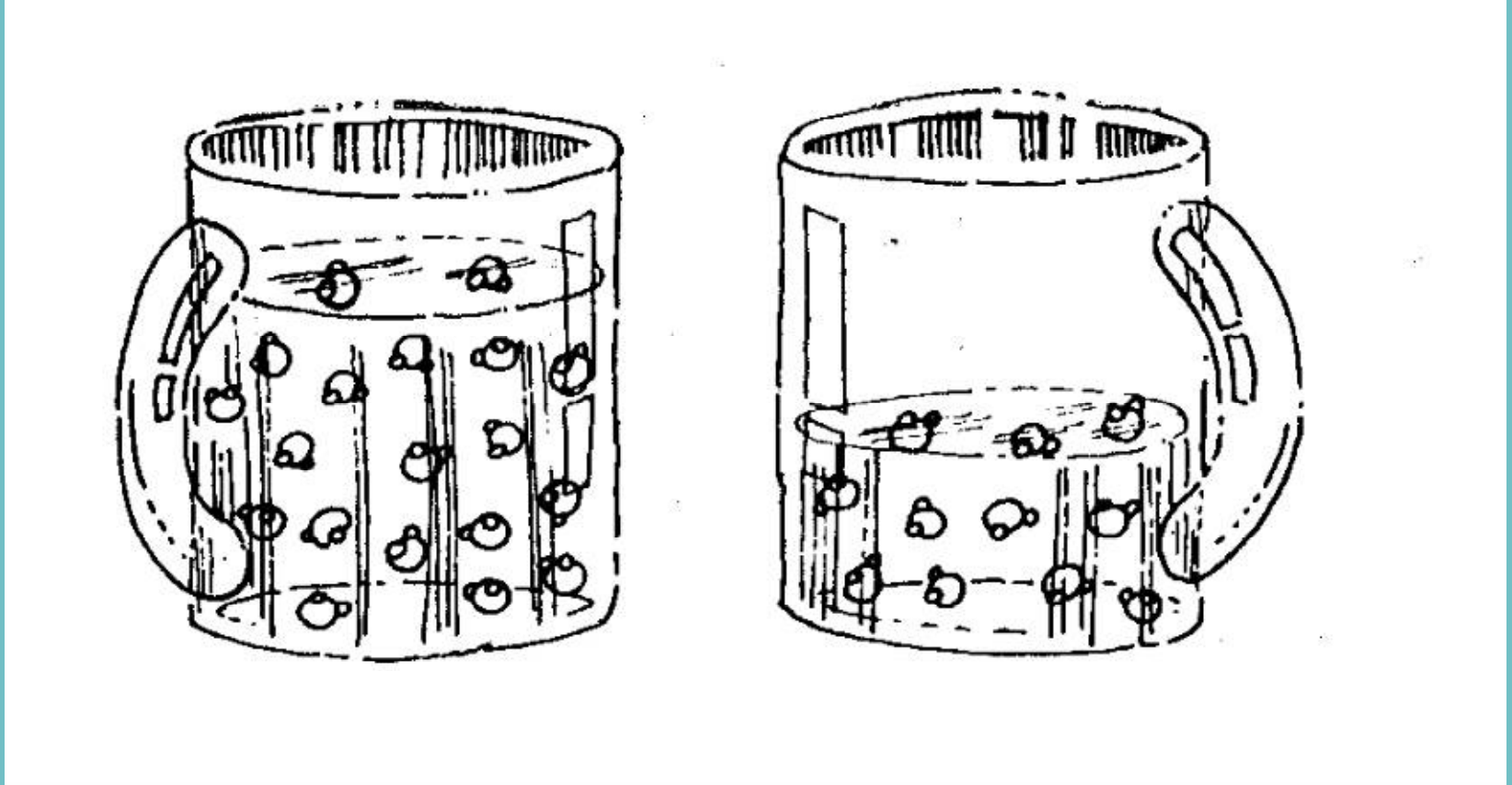
Enerji, sıcaklık ve ısı

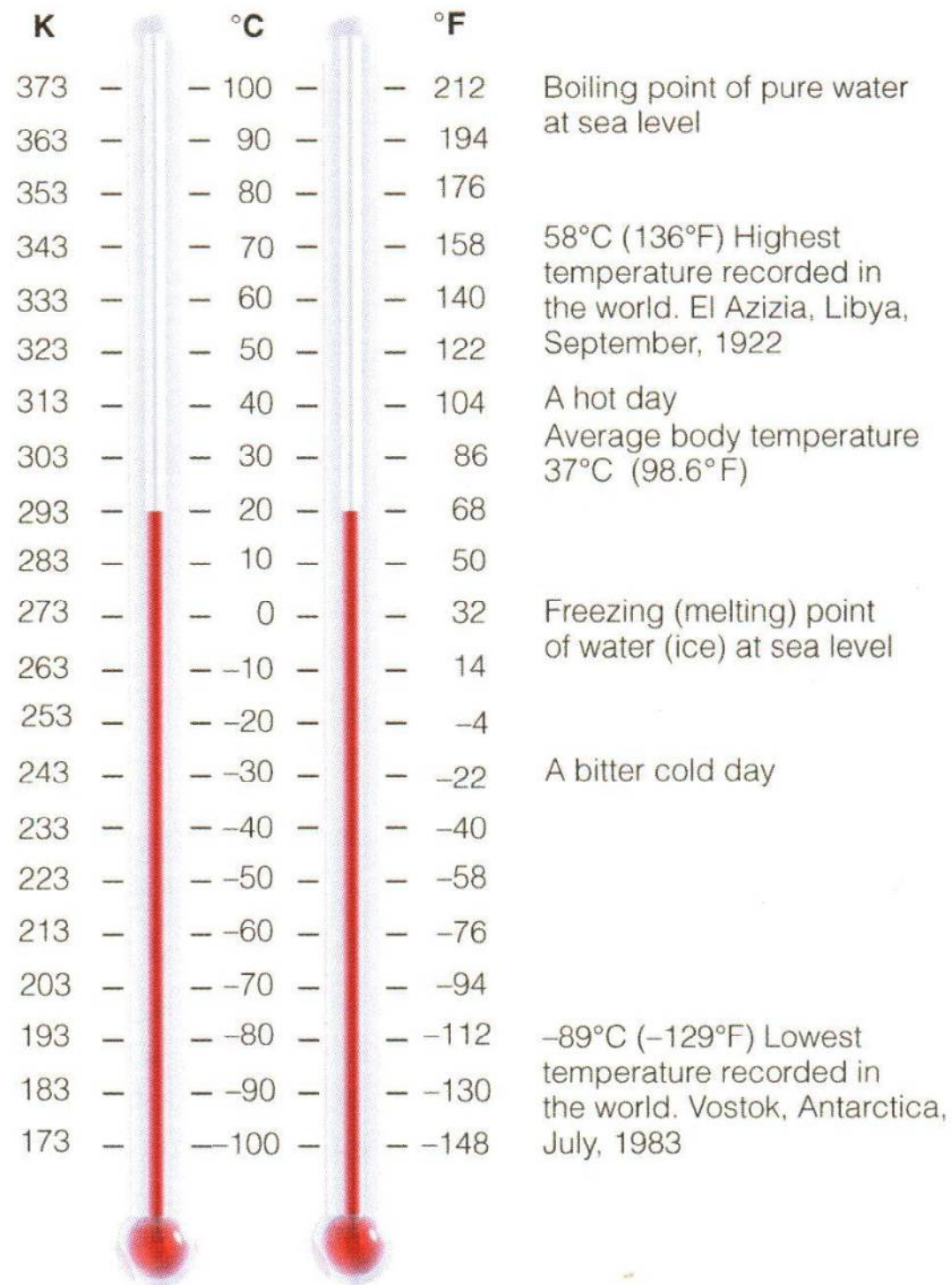
(a) soğuk hava

(b) sıcak hava

Enerji, sıcaklık ve ısı

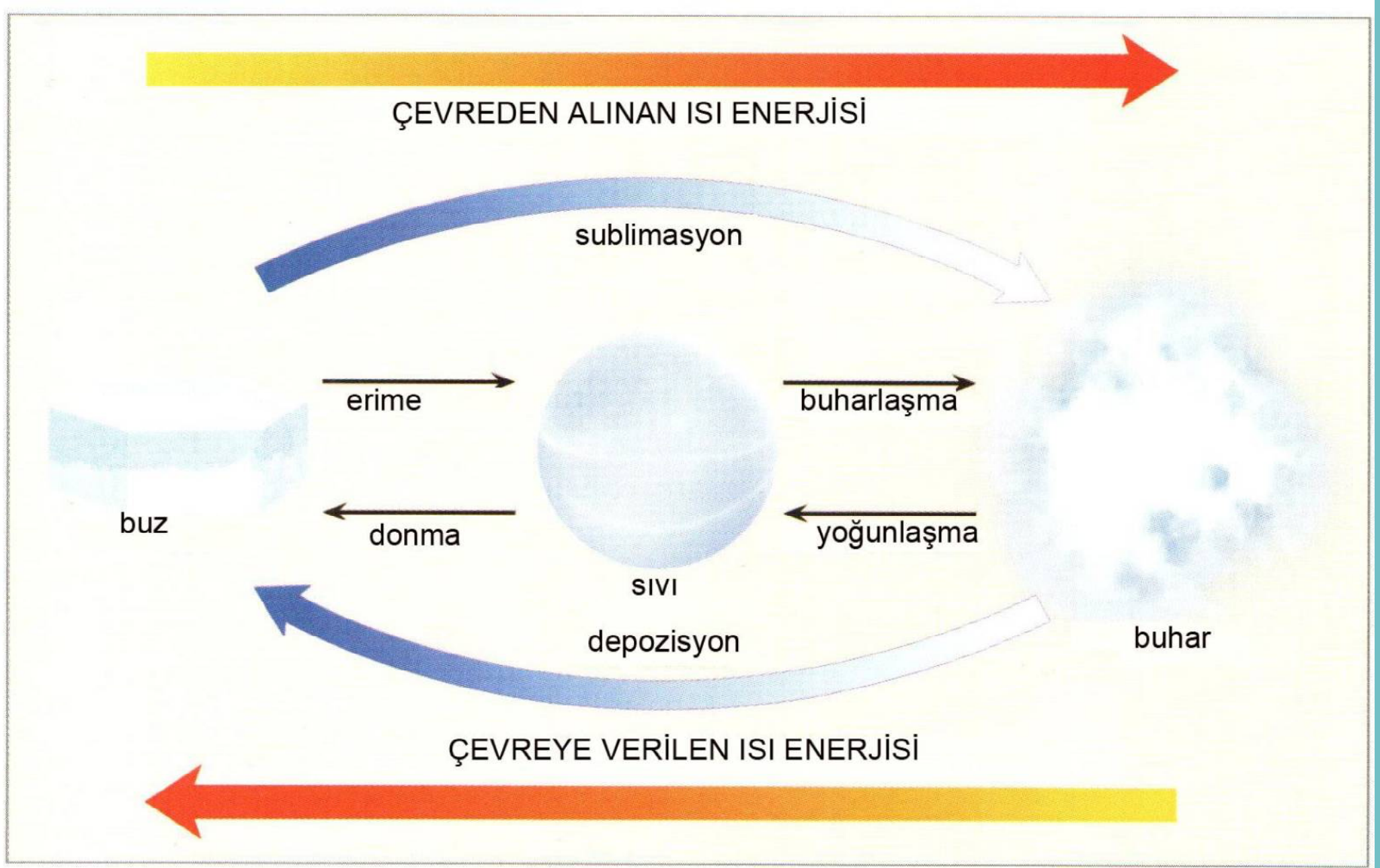

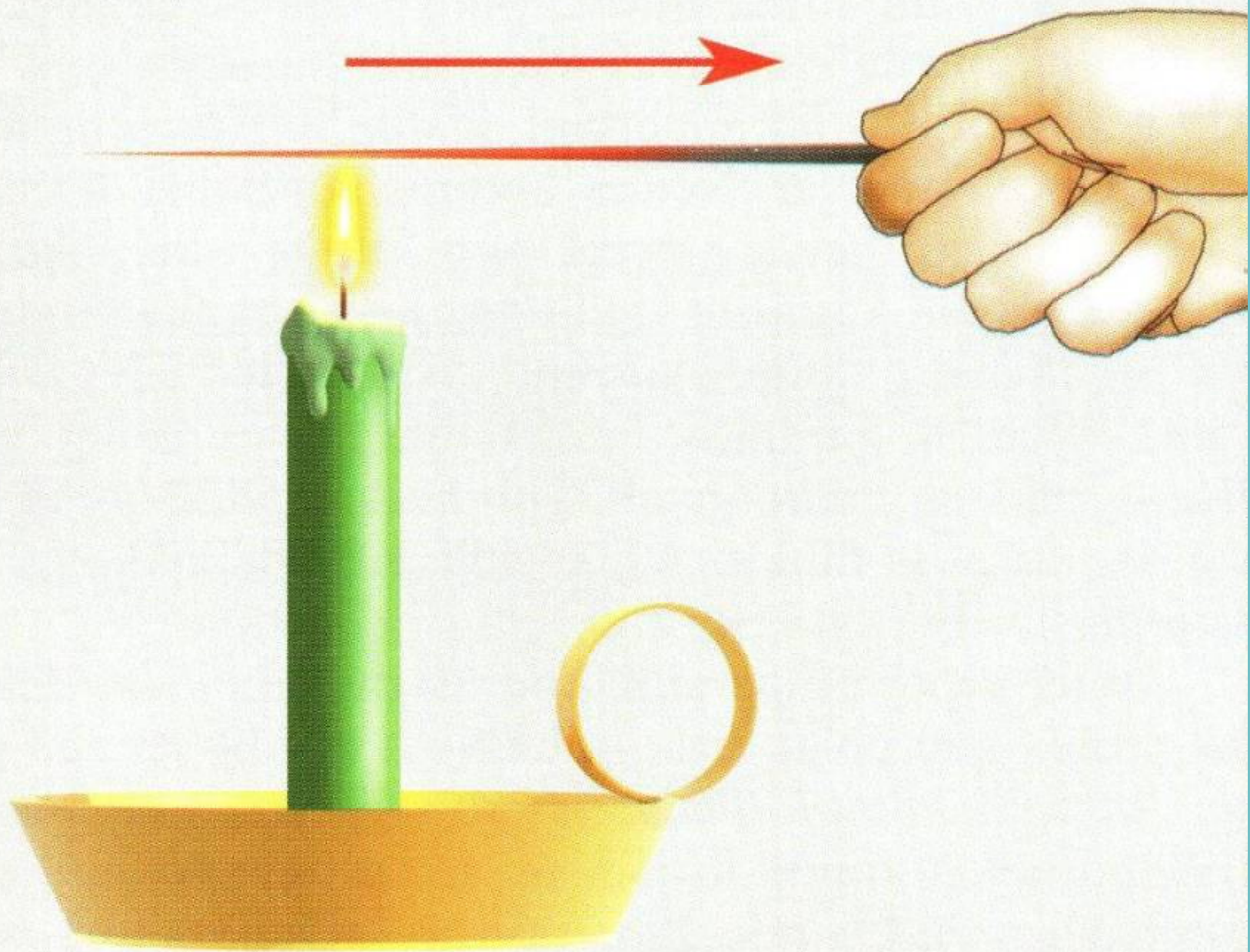
Özgöl ısı

Bir gram suyun sıcaklığını 14.5°C ' den 15.5°C ' ye çıkarmak için gereksinim duyulan ısı miktarına 1 kalori (cal) denilmektedir. Şayet ocak üzerinde 1 g su ısıtılırsa, sıcaklığını 1°C artırmak için 1 kalori ısı alması gerekecektir. Bu durumda suyun özgül ısısı 1'dir.

madde	Cal/g. °C	j/kg. °C
Su	1.00	4186
Çamur	0.60	2512
Buz (0°C)	0.50	2093
Kumlu kil	0.33	1381
Kuru hava	0.24	1005
Kuartz kumu	0.19	795
Granit	0.19	794

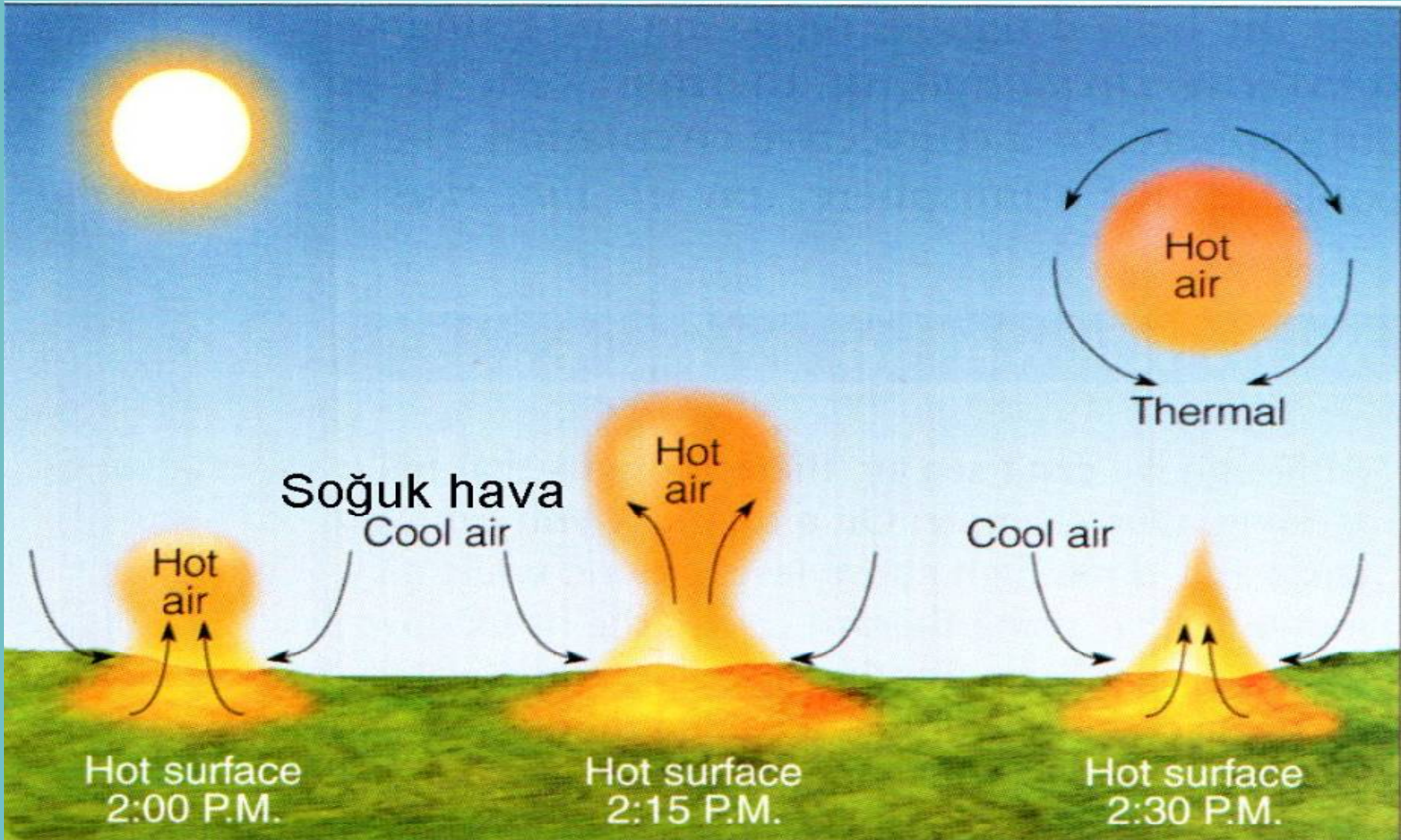

Isı geçirgenliği

Malzeme	Cal/s cm °C	W/m °C
Durgun hava	0,0000614	0,023
Ahşap	0,00019	0,08
Kuru toprak	0,0006	0,25
Su	0,00143	0,60
Kar	0,0015	0,63
Islak toprak	0,005	2,1
Buz	0,0053	2,1
Kum taşı	0,0062	2,6
Granit	0,0065	2,7
Demir	0,161	80
Bakır	0,918	383
Gümüş	1,006	427

Konveksiyon: Bir akışkanın kütle hareketi yoluyla ısı transferine denir.

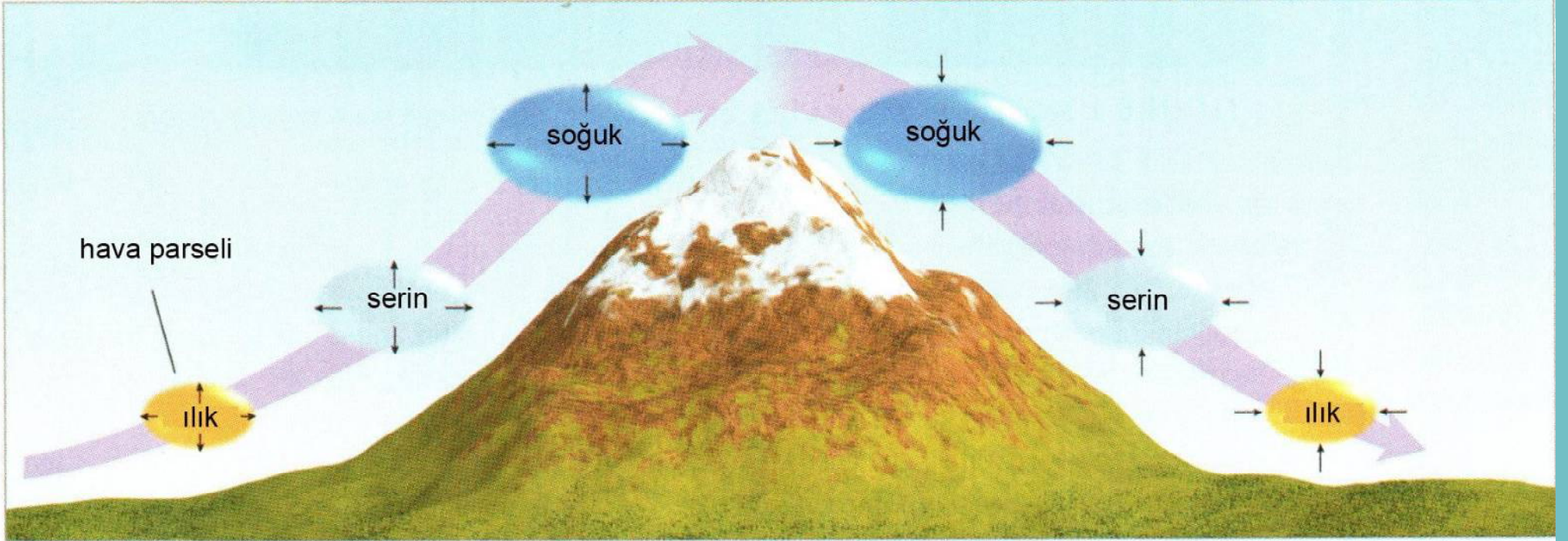

Kısa özet

- Bir maddenin sıcaklığı, o maddenin atom ve moleküllerinin ortalama kinetik enerjisinin (ortalama hızının) bir ölçüsüdür.
- Buharlaşma, havayı soğutabilen bir soğuma işlemidir buna karşın yoğunlaşma havayı ısıtabilen bir ısınma işlemidir.
- Isı, aralarındaki sıcaklık farkı nedeniyle bir cisimden diğerine transfer edilen enerji olmaktadır.
- Moleküler transfer yoluyla ısı iletimi olan kondüksiyonda, ısı daima sıcak bölgelerden soğuk bölgelere doğru akmaktadır.
- Hava zayıf bir ısı geçirgendir.
- Konveksiyon, sıcak havanın yukarı doğru ve soğuk havanın aşağıya doğru düşey hareketini sağlayan önemli ısı iletim mekanizmasıdır.

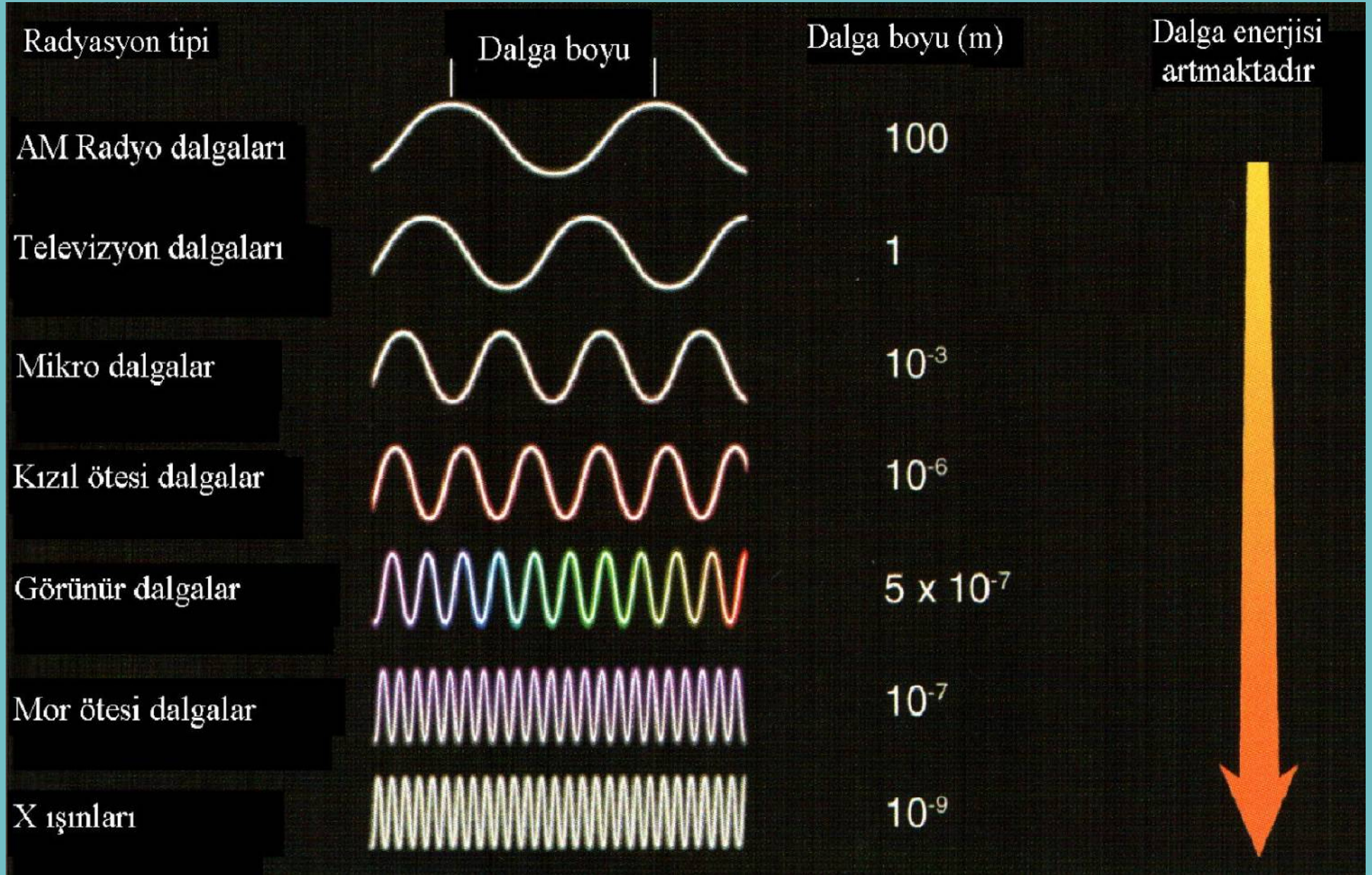

Yükselen hava genleşir ve soğur;
alçalan hava sıkışır ve ısınır

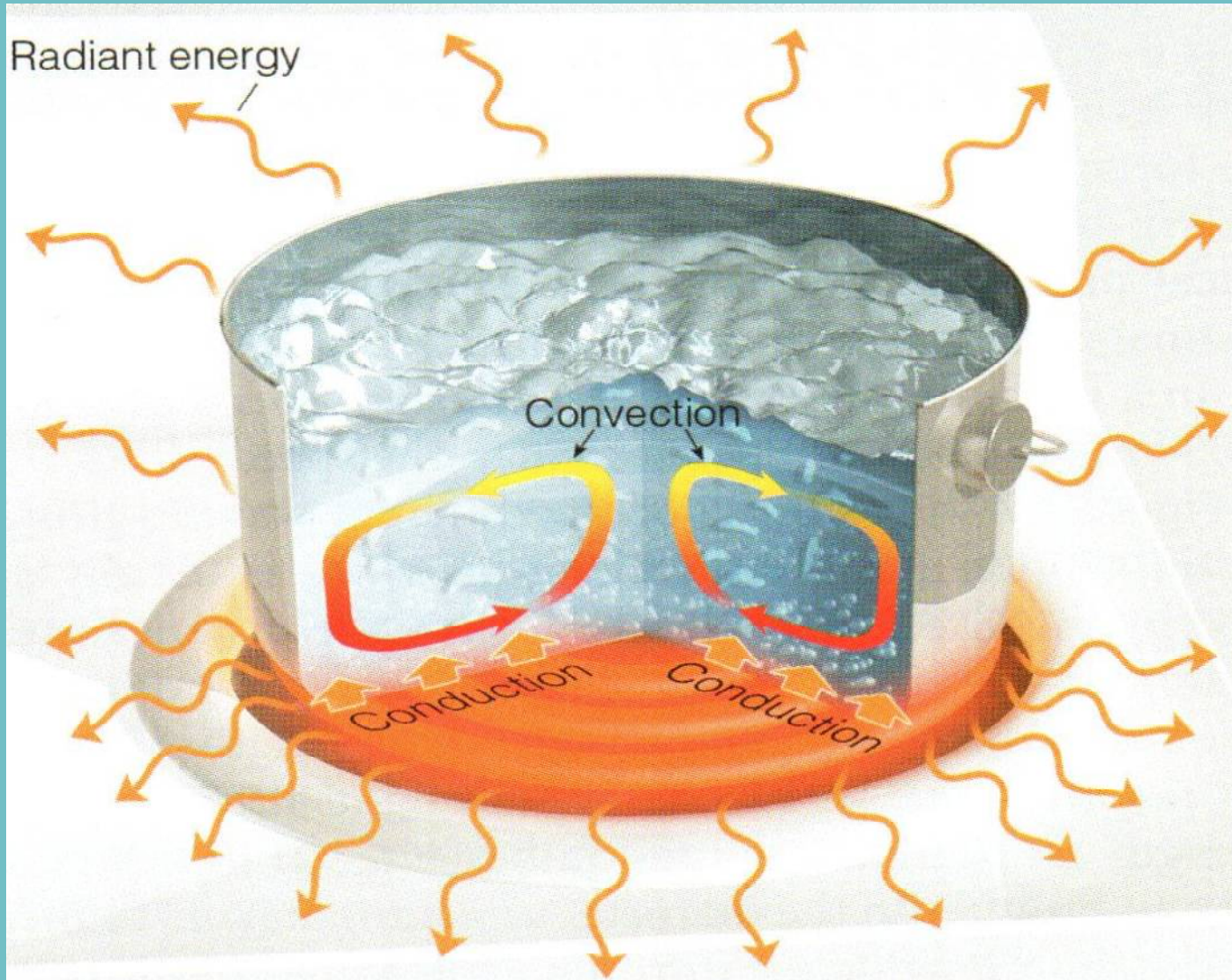

Radyasyon

Radyasyon ve sıcaklık

- Josef Stefan (1835-1893) ve Ludwig Boltzmann (1844-1906) tarafından geliştirilen Stefan-Boltzman eşitliği ile cisimlerin yaydığı radyasyonu hesaplamışlardır.

$$E = \sigma T^4$$

E: Cismin birim yüzeyinden yayılan radyasyon
W/m²,

σ : Stefan-Boltzman sabiti 5.67×10^{-8} W/m²K⁴

Güneş ve yeryüzü radyasyonu

$$\lambda_{\max} = \frac{\text{sabit}}{T}$$

- Güneş ve yeryüzü tarafından yayılan radyasyonun maksimum yayılmanın meydana geldiği dalga boyu Wien yasası ile belirlenmektedir:

Eşitlikte, $\lambda_{\max}$ maksimum radyasyon emisyonunun meydana geldiği dalga boyu (μm), T nesnenin sıcaklığını (K) simgelemekte olup sabitin değeri $2897 \mu\text{m K}$ 'dir.

Sonuçları kolay elde edebilmek için sabitin
değeri 3000'e yuvarlatılırsa, yüzey sıcaklığı
6000 K olan güneş için

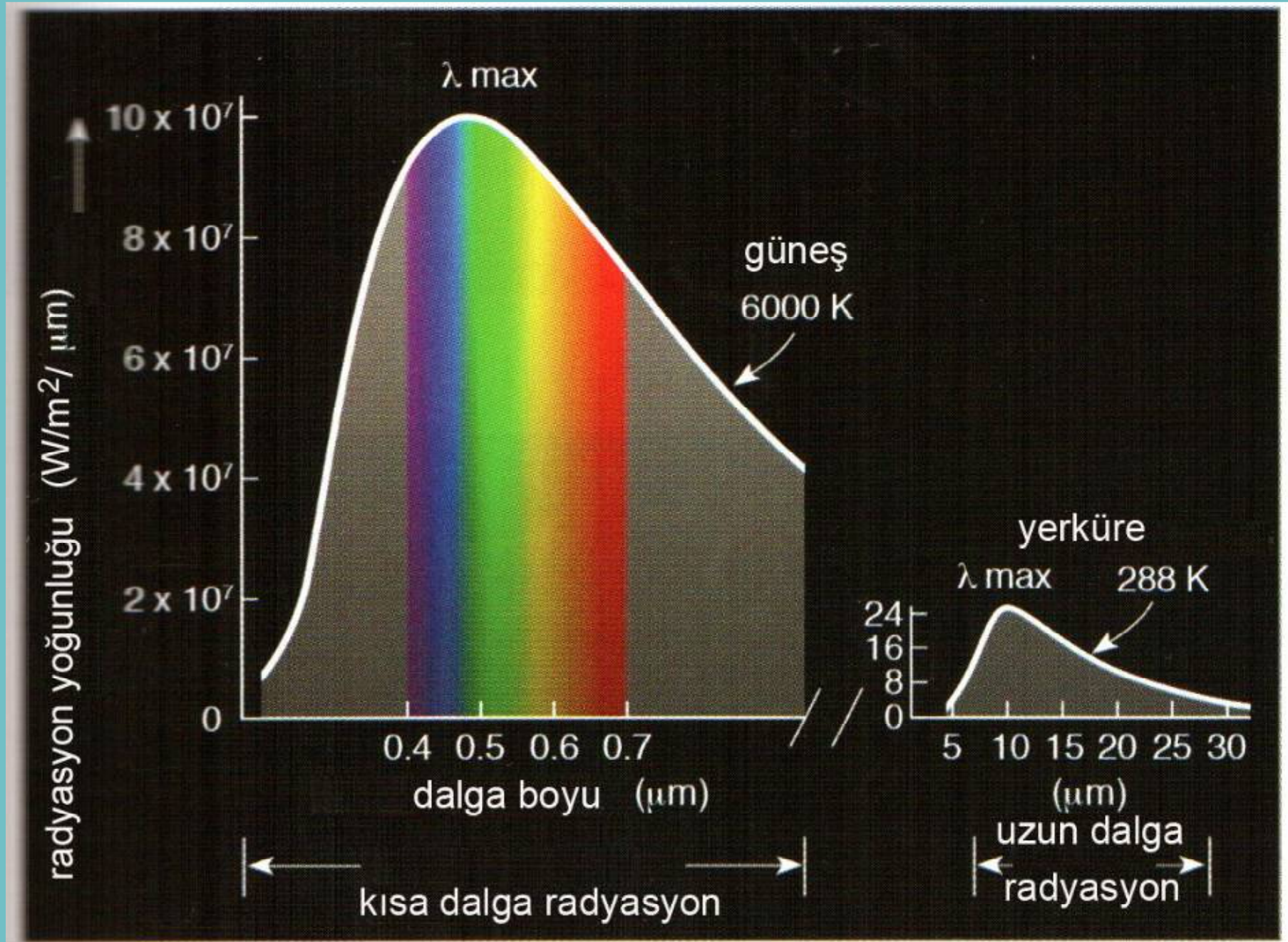
$$\lambda_{\max} = 0.5 \mu\text{m}$$

ve yüzey sıcaklığı 288 K olan yeryüzü için

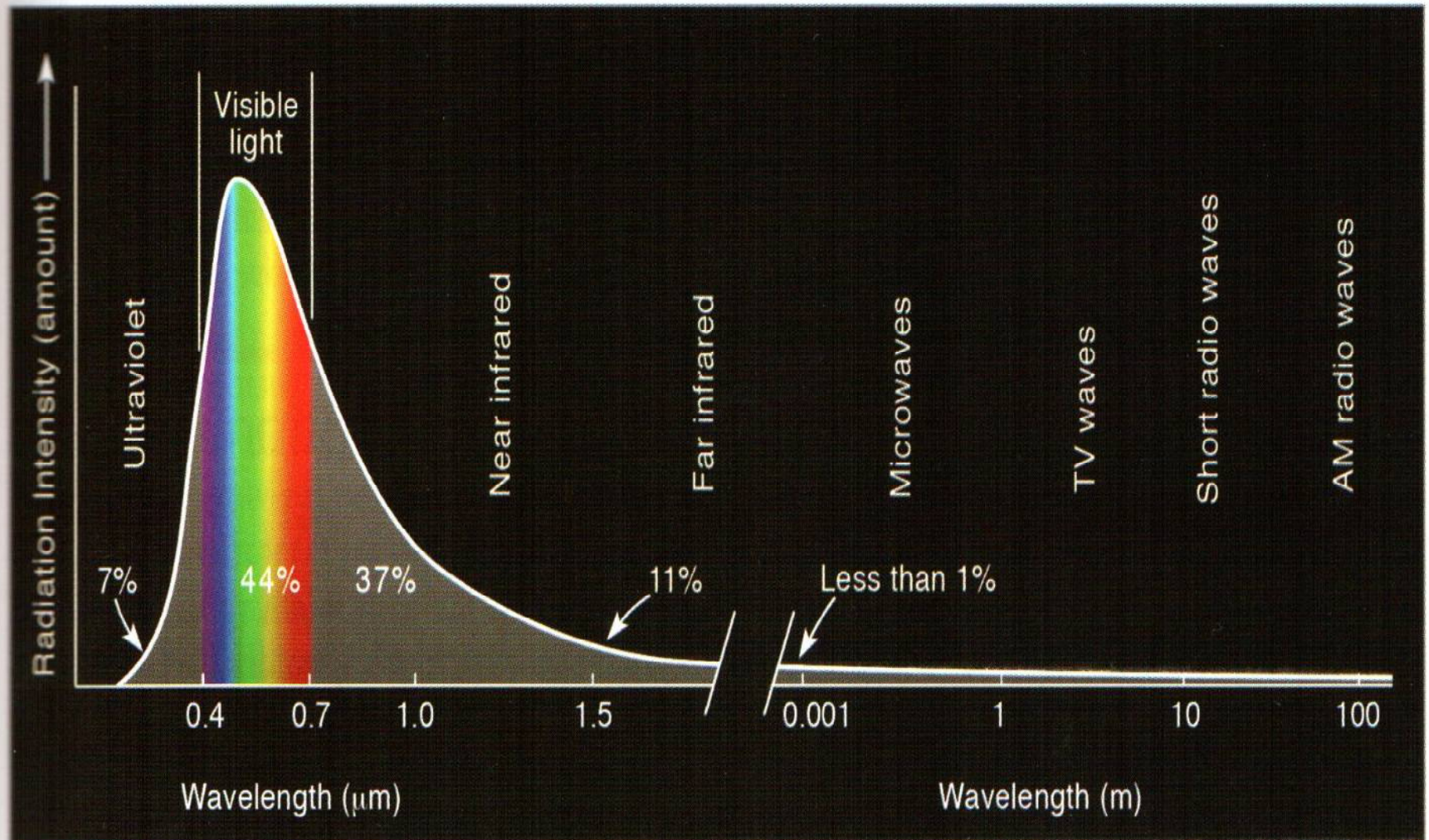
$$\lambda_{\max} = 10 \mu\text{m}$$

Güneş ve yerküre radyasyonu

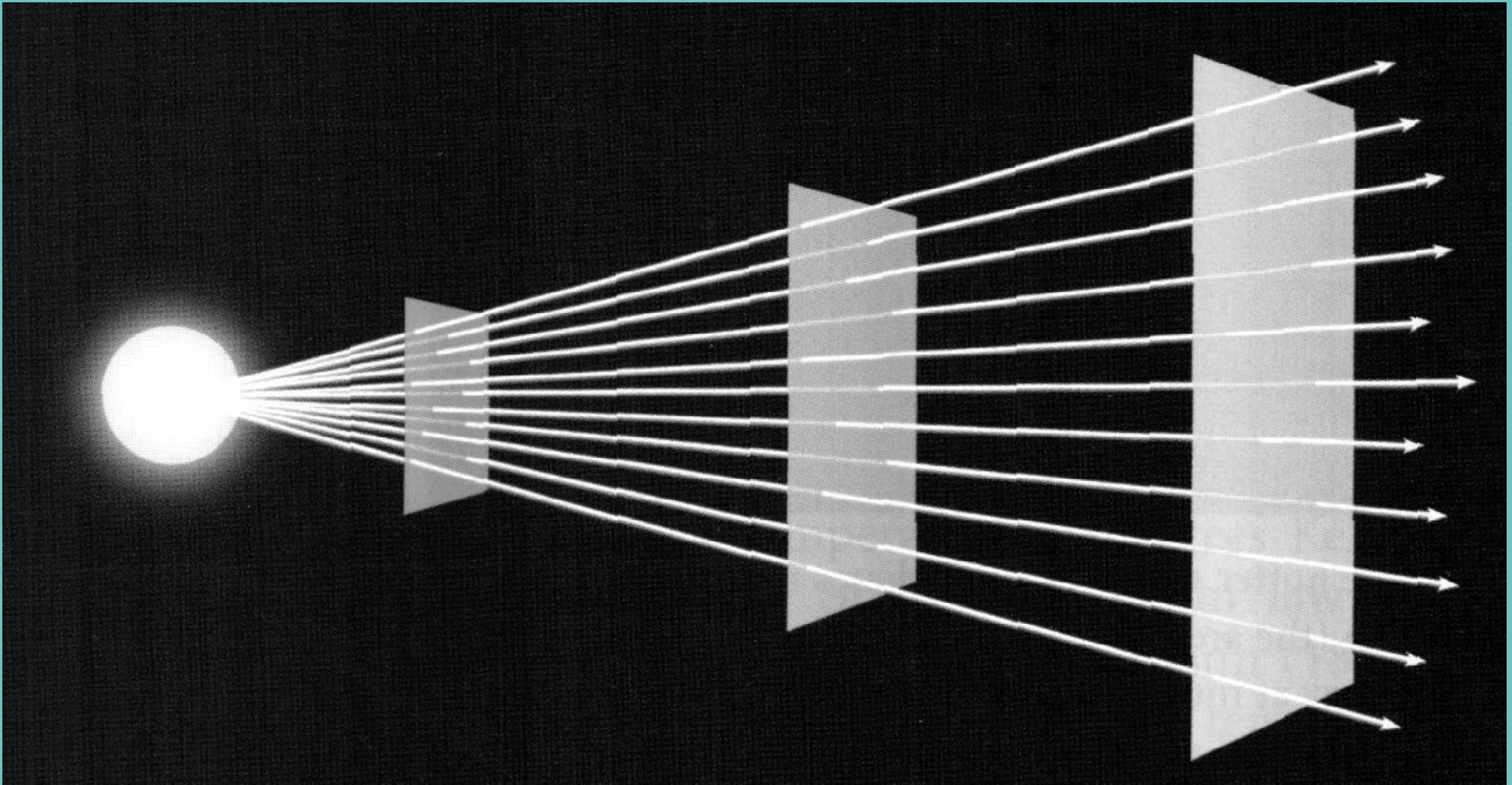

Renk	Dalga Boyu aralığı (μm)	Tipik dalga boyu (μm)
Mor	0,40-0,44	0,42
Mavi	0,45-0,49	0,48
Yeşil	0,50-0,53	0,52
Sarı	0,54-0,58	0,56
Turuncu	0,59-0,64	0,60
Kırmızı	0,65-0,70	0,68

Dalga enerjisi

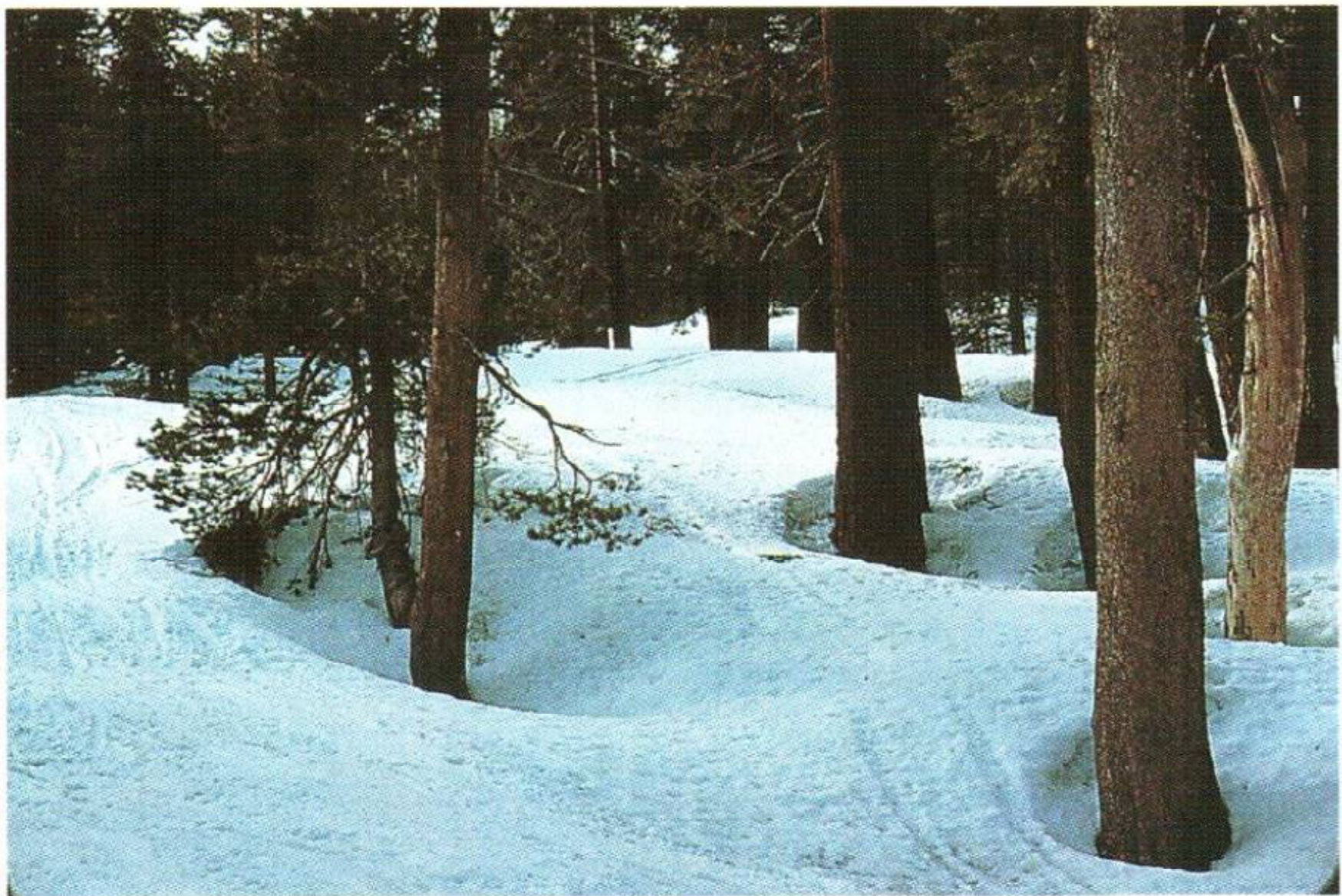

Dengeleme Faaliyeti- Absorpsiyon, Emisyon ve Denge

- Radyasyon emisyonu, absorpsiyonu ve denge
- İyi absorbe ediciler aynı zamanda iyi radyasyon yayıcı da olmaktadır.
- Mükemmel bir absorbe edici olan ve mükemmel bir radyasyon yayıcı olan nesnelere ***kara cisim*** denilmektedir.
- Yerküre radyatif denge sıcaklığı -20°C tahmin edilmektedir. Buna karşın yerküre ortalama sıcaklığı 15°C 'dir. Ortaya çıkan bu sıcaklık farkının nedeni, yeryüzü atmosferinin kızıl ötesi radyasyon absorbe etmesi ve yaymasıdır.

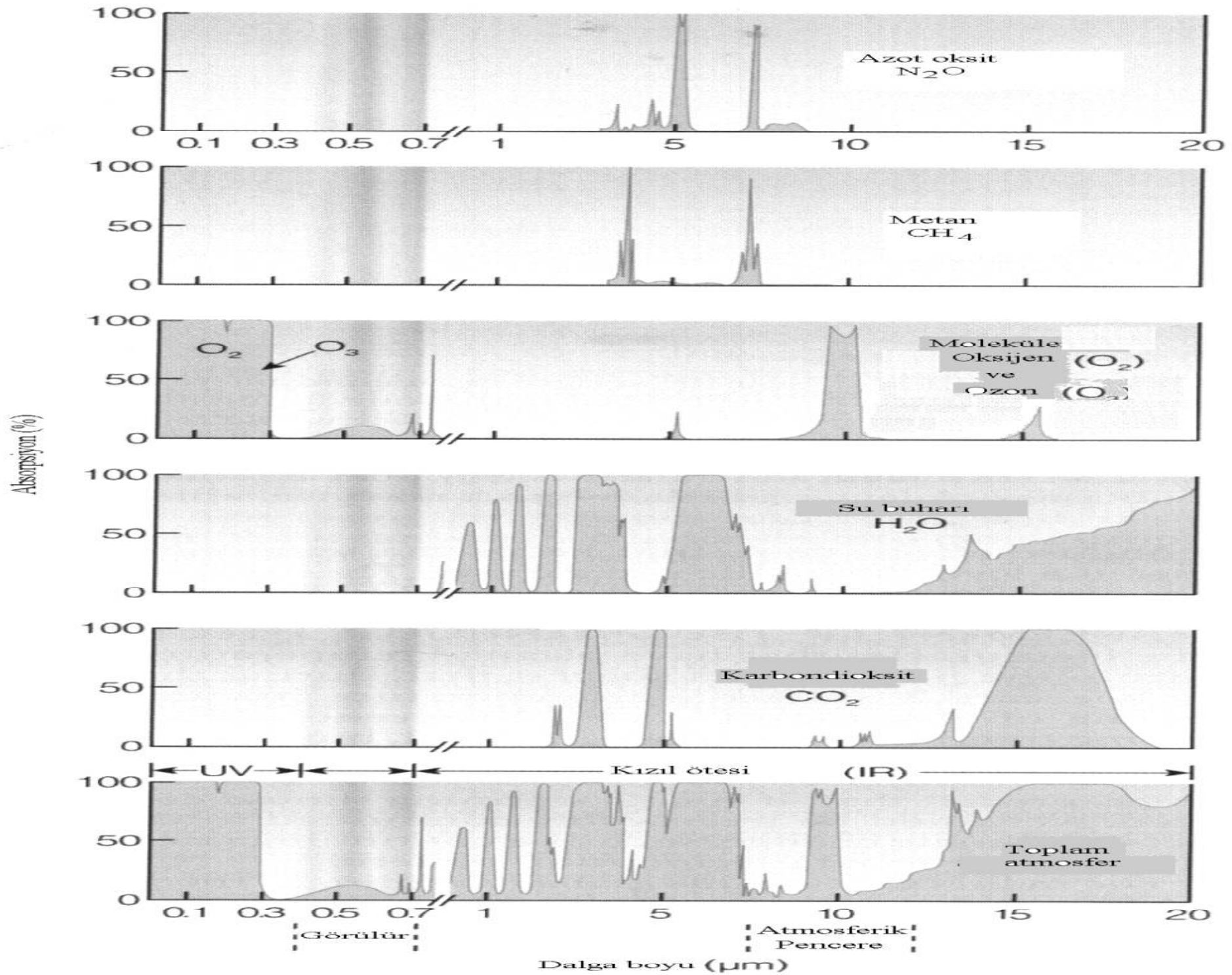

- Kirchhoff yasası: Seçici şekilde radyasyon absorbe eden nesneler aynı dalga boyunda seçici şekilde radyasyon yaymaktadır.
- Kar kızıl ötesi radyasyon (IR) için kara cisim gibi davranmaktadır.

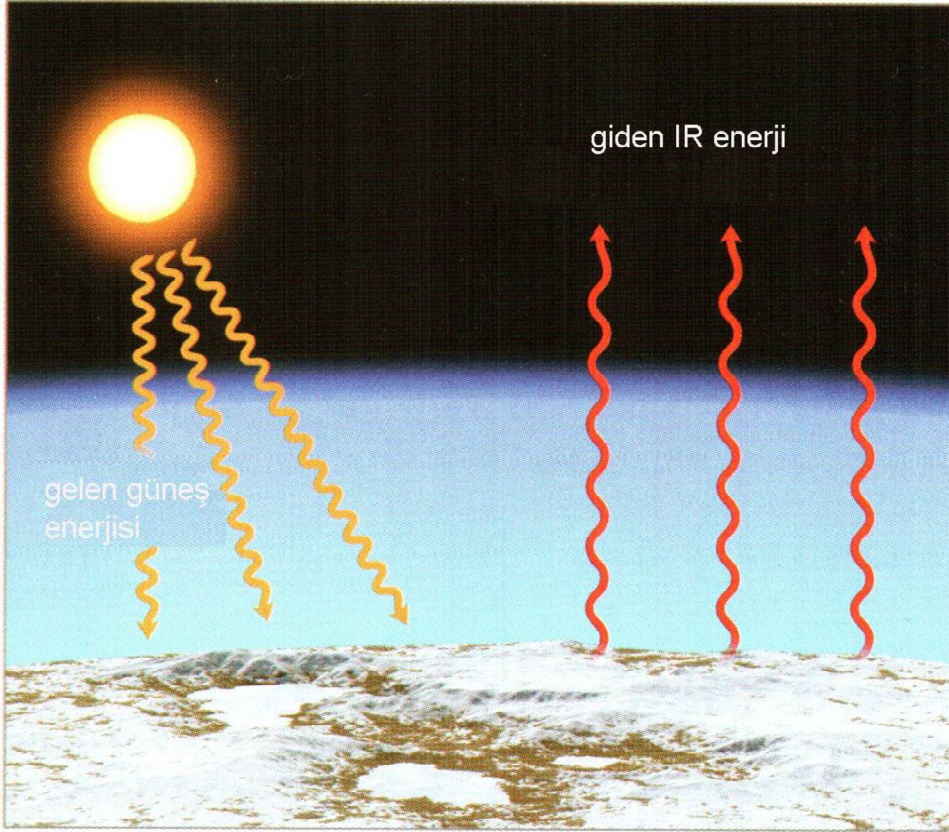
- Atmosferik sera etkisi
- Sera gazları
- H_2O (%60)
- CO_2 (%26)
- N_2O
- CH_4
- O_3
- Kloroflorokarbonlar (CFC's)

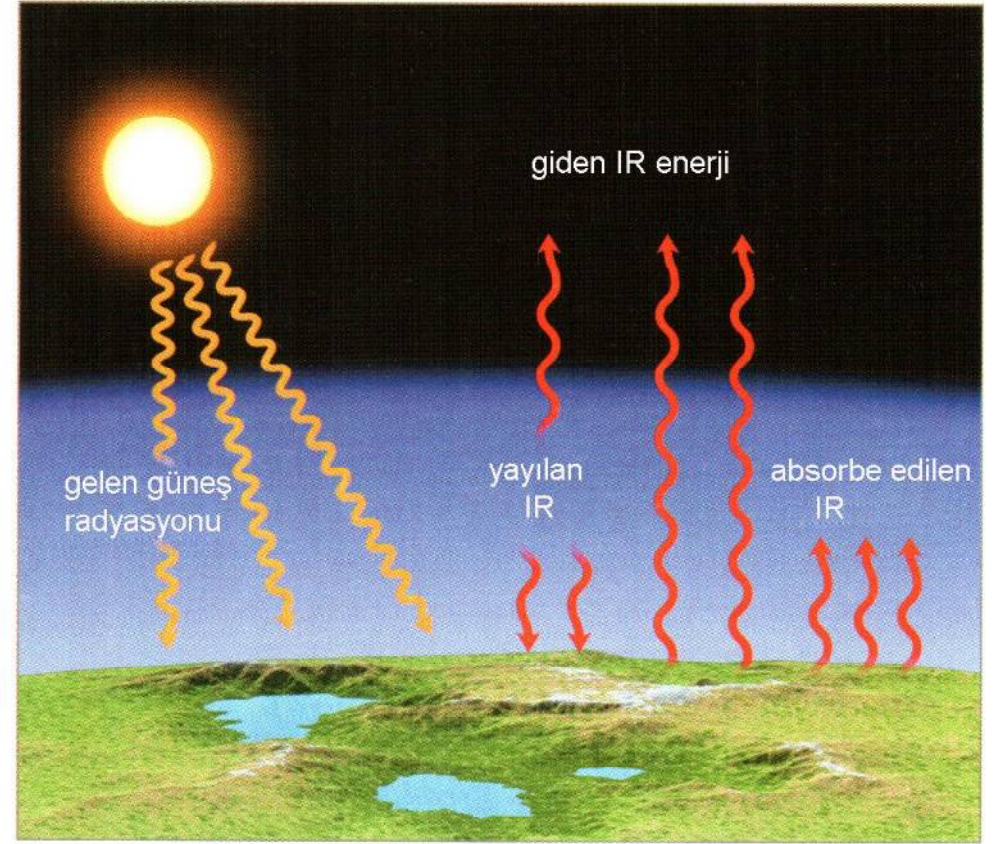

Atmosferik sera etkisi yeryüzündeki yaşam için temel teşkil etmektedir

(a) sera gazları olmaksızın

(b) sera gazlarıyla birlikte

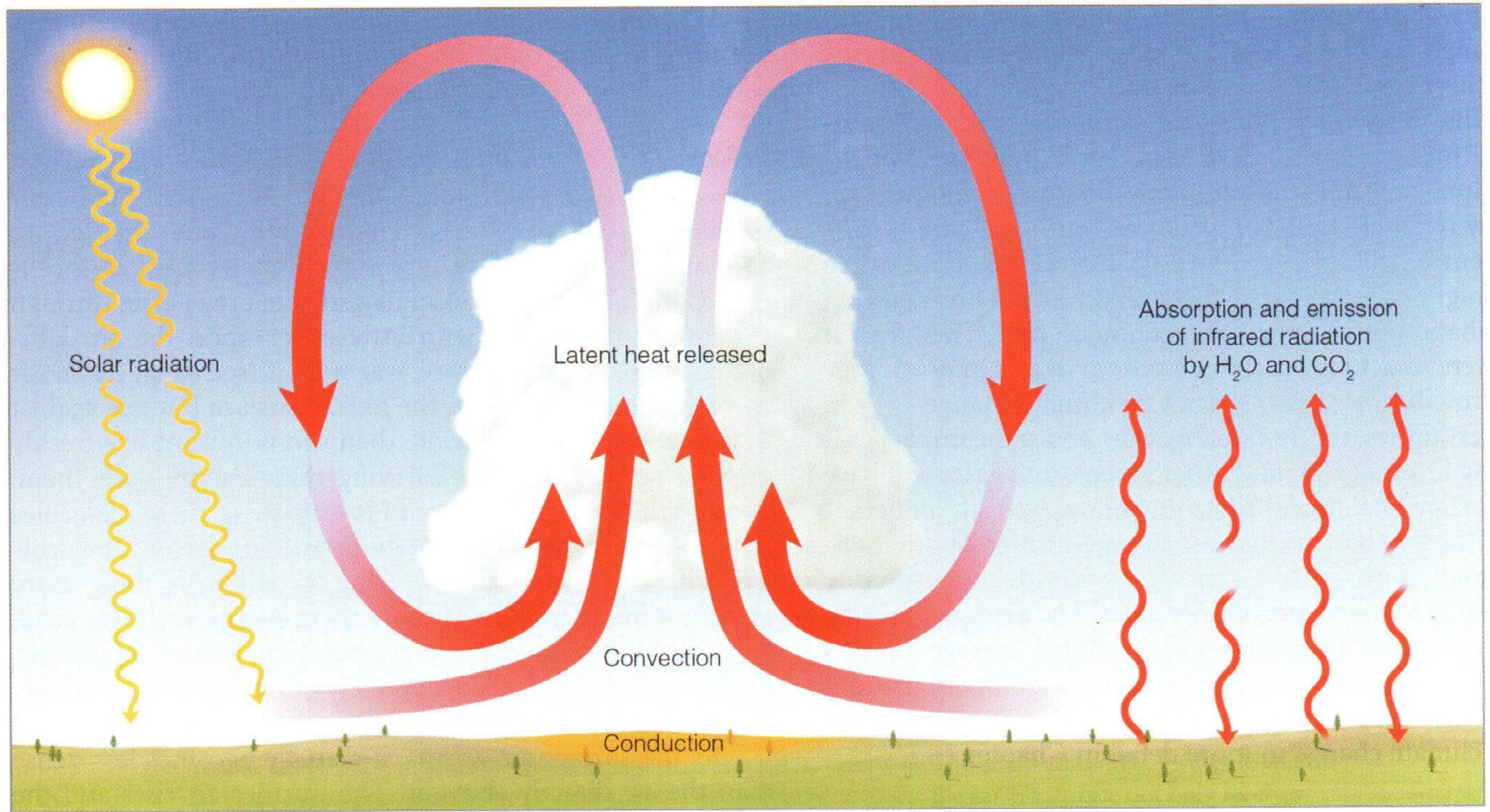
Kısa Özet

- Mutlak sıfır noktası üzerinde bir sıcaklığa sahip tüm nesneler radyasyon yaymaktadır.
- Daha yüksek sıcaklığa sahip nesneler birim alanları başına daha fazla enerji yayarlar ve yaydıkları enerjinin maksimum emisyon dalga boyu daha kısadır.
- Yeryüzü yalnızca gündüz saatlerinde güneş enerjisi absorbe etmekte buna karşın hem gündüz hem de gece sürekli şekilde infrared radyasyon yaymaktadır.
- Yerküre yüzeyi bir kara cisim gibi davranmaktadır ve bu özelliği atmosfere göre yerküre yüzeyini daha iyi radyasyon absorbe edici ve yayıcı yapmaktadır.

- Su buharı ve karbon dioksit, infrared radyasyonu seçici şekilde absorbe eden ve yayan önemli atmosferik sera gazlarıdır. Bu gazların atmosferde bulunmamaları durumuna göre yeryüzü ortalama yüzey sıcaklığı daha yüksek olmaktadır.
- Bulutlu durgun geceler çoğu zaman açık durgun gecelerden daha sıcaktır çünkü bulutlar yerküre yüzeyine güçlü şekilde infrared radyasyonu geri yaymaktadır.
- Sera etkisi tehdit değildir fakat sera gazlarının artan düzeyleri nedeniyle sera etkisinin artması tehdittir.
- Sera gazları konsantrasyonları artmaya devam ederken bu yüzyılın sonuna kadar ortalama yüzey hava sıcaklığının dikkate alınır oranda artması tahmin edilmektedir.

Havanın alttan ısınması

ACTIVE FIGURE 2.14 Air in the lower atmosphere is heated from the ground upward. Sunlight warms the ground,

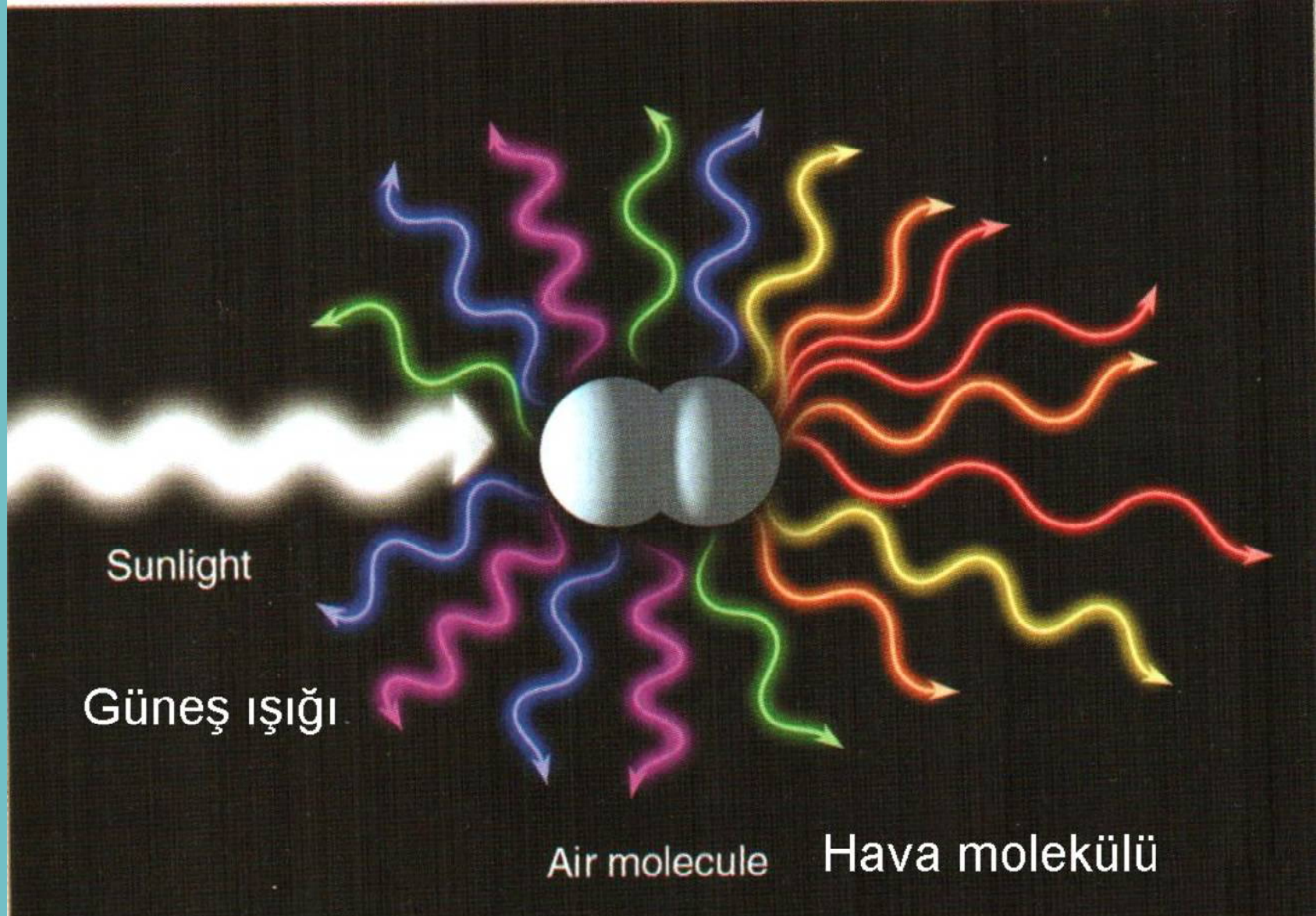

Güneş enerjisi

- Solar sabit: Atmosferin üst yüzeyinde güneş ışınlarına dik bir yüzeye gelen güneş enerjisine **solar sabit** denilmektedir.

1.96 cal/cm²/dakika veya 1367 W/m²

Işığın Yayılması ve yansımaları

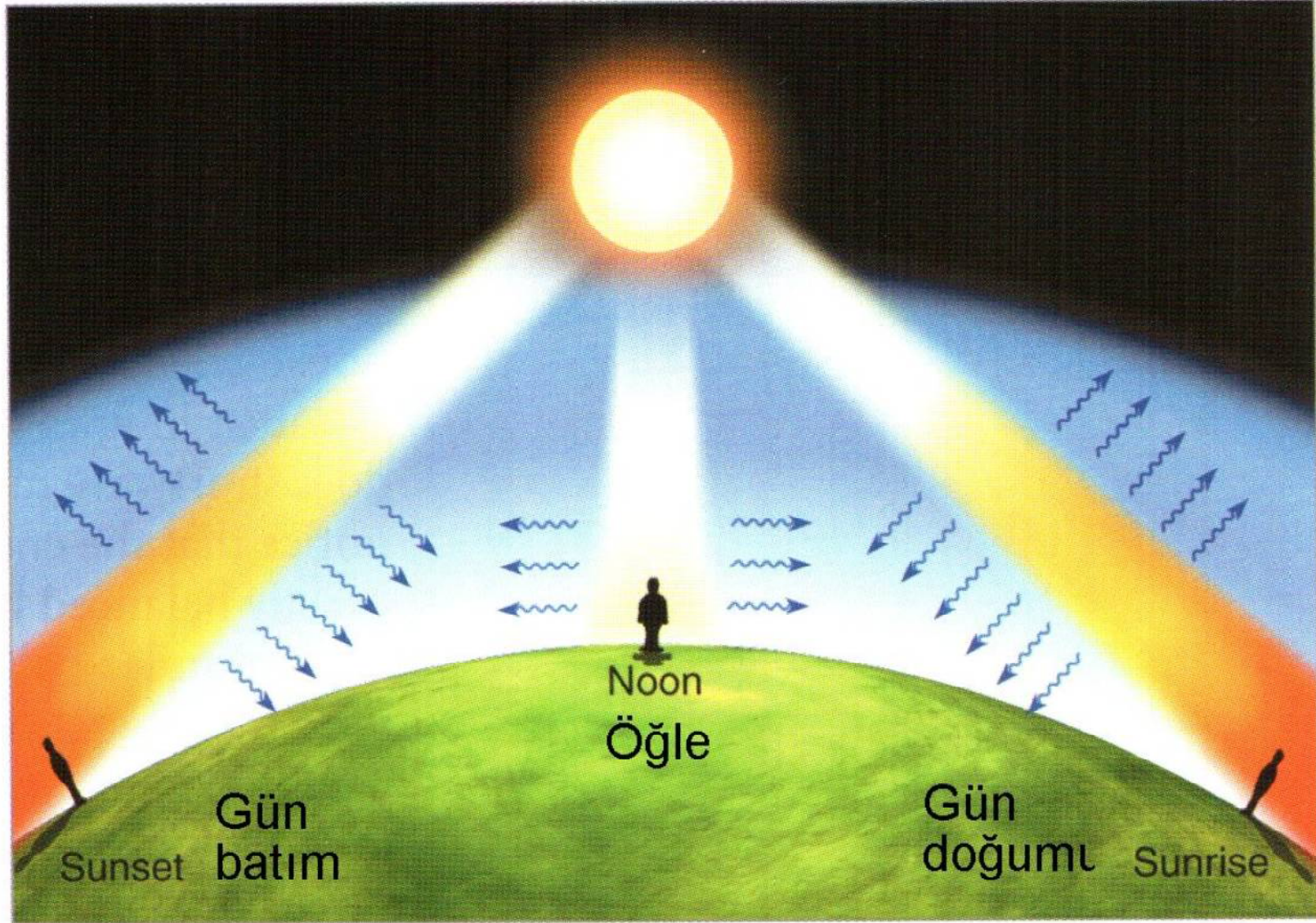
- Güneş ışığı hava molekülleri ve toz parçacıklarına çarptığı zaman tüm yönlerde dağılmaktadır. Işığın bu şekilde dağılmasına **yayılma** denilmektedir. Dağılmış ışığa **difüz** ışık denilmektedir.

- Güneş ışığı cisimler tarafından yansıtılabilir. Bir yüzeye başlangıçta gelen radyasyon miktarına göre bu yüzeyden geri dönen radyasyon yüzdesine **albedo** denilmektedir.

Yüzey	Albedo (%)
Taze kar	75-95
Kalın bulut	60-90
İnce bulut	30-50
Venüs	78
Buz	30-40
Kum	15-45
Yeryüzü ve atmosfer	30
Mars	17
Çim alanlar	10-30
Kuru, sürülmüş tarla	5-20
Su	10
Orman	3-10
Ay	7

Mavi gökyüzü, kızıl güneş ve beyaz bulutlar

Işığın dağılması yoluyla meydana
gelen kızıl güneş

Bulut damlacıkları görülebilir ışığın tüm dalga boylarını eşit şekilde dağıtır

